

Mojca Medvešek, Romana Bešter, Janez Pirc

Razvoj integracijskih programov za priseljenke v Sloveniji¹

Izvleček

Vedno več držav v svoje integracijske politike vključuje integracijske programe, ki so nastali kot odgovor na pomisleke o uspešnosti integracije priseljencev. Povečuje se tudi število držav, ki določene pravice pogojujejo z udeležbo priseljencev v integracijskih programih. Hkrati pa med državami obstajajo precejšnje razlike glede vsebine in načina izvajanja teh programov. V prispevku predstavljamo razvoj, vsebino in uresničevanja integracijskih programov v Sloveniji ter stališča priseljencev do le-teh. Integracijski programi v Sloveniji so od začetka uvedbe do danes doživeli določen razvoj. Če so bili sprva tečajji slovenščine namenjeni tujim državljanom, ki v Sloveniji bivajo že dalj časa, so zdaj do teh programov upravičeni državljani držav nečlanic Evropske unije, ki imajo dovoljenje za začasno bivanje, z veljavnostjo najmanj enega leta. Niso pa vsi državljani držav nečlanic Evropske unije upravičeni do enakega obsega integracijskih programov, predvsem je to odvisno od tega, kakšno vrsto dovoljenja za bivanje imajo, in od trajanja bivanja v Sloveniji. Če upoštevamo podatke o selitvenem prirastu s tujino, samo v obdobju 2011–2018, je pravzaprav število udeležencev integracijskih programov nizko. Ob tem so izsledki spletne ankete med priseljenci pokazali, da je po njihovem mnenju znanje slovenskega jezika najpomembnejši dejavnik vključevanja v slovensko družbo. Pozitivno so ocenili tudi različne oblike integracijskih programov. Pokazalo se je še, da so anketiranci, ki so se slovenščino naučili v brezplačnem jezikovnem tečaju (začetna integracija priseljencev), slabše ocenili svoje znanje slovenščine v primerjavi z anketiranci, ki so se slovenščino naučili drugje (na primer v izobraževalnem sistemu, na delovnem mestu, med prijatelji), kar je verjetno

¹ Prispevek je rezultat projekta *Izzivi integracije priseljencev in razvoj integracijske politike v Sloveniji* (J5-9351), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

posledica skromnega števila ur tečaja, ki poteka v okviru integracijskega programa. V primeru, da bo Slovenija sledila državam, v katerih je znanje jezika države sprejema pogoj za prvo podaljšanje dovoljenja za prebivanje, bi morali imeti priseljenci na razpolago učinkovite jezikovne izobraževalne programe, ki bi upoštevali njihove pretekle izobraževalne izkušnje, jezikovne potrebe in zmožnosti.

Ključne besede: integracija, integracijska politika, integracijski programi, državljani držav nečlanic Evropske unije, začetna integracija priseljencev (ZIP), slovenski jezik.

1 Uvod

Integracija priseljencev se kaže kot temeljni izziv sodobnih družb. V vse več evropskih državah se integracijske politike v svojih vsebinah ne osredotočajo zgolj na upravljanje položaja priseljencev v družbi, temveč se usmerjajo na oblikovanje kohezivne družbe oziroma na dejavnike, ki so pomembni za dosego družbene kohezije. Ta sprememba je privedla do preizpraševanj o tem, kako se družba, v katero se vključujejo priseljenci, v bistvu opredeljuje. Rezultati razprav o identiteti družb sprejema so v praksi prevedeni, na primer, v zahteve po integracijskih programih (*civic integration*) oziroma konkretno v tečaje (ponekod organizirane že v državah izvora priseljencev), ki pa se hkrati lahko uporabljajo tudi za omejevanje in selekcijo priseljevanja. Integracijski programi so nastali kot odgovor na pomisleke o uspešnosti integracijskih politik, ki so bili izraženi v različnih državah. Odražajo idejo, da uspešna vključitev v državo sprejema ne temelji zgolj na vključitvi priseljencev na trg dela (ekonomski integraciji), temveč tudi na zavezanosti posameznika, da pozna ključne značilnosti države sprejema ter ima znanje državnega jezika in poznavanje družbenih, liberalnih vrednot (Goodman 2010, 754). Tovrstne programe je z letom 1998 prva vpeljala Nizozemska, postopno jih je sprejelo še več drugih evropskih držav, kot so Avstrija (od leta 2003), Francija (od leta 2003), Norveška (od leta 2004), Belgija (Flandrija) (od leta 2005), Nemčija (od leta 2005), Danska (od leta 2006) in Švedska (od leta 2010). Raziskava, ki sta jo leta 2018 izvedla Svet Evrope in Združenje za preverjanje znanja jezika v Evropi (*The Association of Language Testers in Europe*) o politikah, ki se navezujejo na znanje jezika in poznavanje kulture države sprejema za priseljence, je pokazala, da med štiridesetimi evropskimi državami, ki so sodelovale v raziskavi, samo sedem držav nima zahtev po znanju jezika ali poznavanju kulture države sprejema za priseljence, ne pred vstopom v državo, ne za pridobitev začasnega ali stalnega dovoljenja za prebivanje, ne za pridobitev državljanstva (Rocca et al. 2020, 11). Opazen je trend širjenja integracijskih programov in tudi večanja števila držav, ki določene pravice pogojujejo z udeležbo priseljencev v integracijskih programih, hkrati pa obstaja precejšnja raznolikost med državami v opredelitvah zahtevanega nivoja jezikovnega znanja za določen namen (vstop v državo, pridobitev dovoljenja začasno ali stalno prebivanje, državljanstvo) in oblikami izvajanja integracijskih programov (Rocca et al. 2020, 33).

Uvedba integracijskih programov je pokazatelj premika fokusov od poudarjanja multikulturalizma na eni strani in od pričakanj po asimilaciji priseljencev na poudarjanje pomena individualne zavezanosti oziroma pripravljenosti priseljenca, da sprejme vrednote države sprejema, na drugi strani (Garibay Montserrat in De Cuyper 2013, 29–30). Integracijski programi najpogosteje vključujejo različne oblike tečajev (jezikovnih, orientacijskih),

poklicnih usposabljanj, s pomočjo katerih priseljence spozna obstoječe vrednote in navade v državi sprejema. Vedno pa se lahko postavi vprašanje, s kakšnim namenom država vzpostavlja določene zahteve za priseljence, ki so vezane na uspešno opravljene integracijske programe. Po eni strani ti programi omogočajo priseljencem pridobitev informacij in veščin, ki jih potrebujejo za samostojno urejanje različnih življenjskih dogodkov v državi sprejema. Po drugi strani pa je dosedanji razvoj integracijskih programov v državah Evropske unije (EU) pokazal, da s tem, ko postajajo obvezni zlasti za določene kategorije priseljencev, lahko z njihovo pomočjo države sprejema postavljajo precejšnje ovire priseljencem pri pridobivanju različnih pravnih statusov oziroma pogojev za vstop v državo, naselitev ali pridobitev državljanstva (Carrera 2006; Goodman 2010). Države uspešno opravljene teste integracijskih programov lahko postavljajo kot pogoj za pridobitev ali podaljšanje dovoljenja za stalno prebivanje, kot pogoj za pridobitev državljanstva ali pa celo kot pogoj za vstop v državo (Bešter 2009, 44) in s tem izvajajo selekcijo »zaželenih« priseljencev. Kaže se, da je pogoj znanja jezika in/ali poznavanja kulture države sprejema za pridobitev državljanstva postal že »norma«, saj ima to tako opredeljeno dvaintrideset od štiridesetih držav članic Sveta Evrope (med njimi je tudi Slovenija), ki so sodelovale v raziskavi Sveta Evrope in Združenje za preverjanje znanja jezika v Evropi (*The Association of Language Testers in Europe*). Enaindvajset držav ima pogoj znanja jezika in/ali poznavanja kulture države sprejema določen za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje, trinajst držav za pridobitev dovoljenja za začasno prebivanje, deset držav pa za vstop v državo² (Rocca et al. 2020, 11, 22).

Po mnenju Carrere (2006, 6) so obvezno sodelovanje v integracijskih programih, preverjanje znanja po opravljenih tečajih in povezovanje teh rezultatov z možnostjo dostopa do različnih pravic elementi politike, za katere bi težko rekli, da v ospredje postavljajo medsebojno prilagajanje vseh strani v procesu integracije, prej kažejo na spreminjanje integracije v enosmerni proces, v katerem se odgovornosti in dolžnosti prenašajo na priseljence. Zahteve po znanju jezika ter poznavanju vrednot in delovanja družbenih sistemov so si lahko podobne po vsebini, vendar povsem različne po namenu, vse pa je odvisno od načina njihovega dejanskega izvajanja (Goodman 2010, 756). Ne glede na omenjene pomisleke glede konkretnih izvedb so integracijski programi, predvsem učenje jezika države sprejema, pomembni in koristni, saj omogočajo priseljencem hitrejšo vključevanje v družbo, zlasti na trg dela, kjer

2 Države, ki neko raven znanja jezika in/ali poznavanje kulture države sprejema, opredeljujejo kot pogoj za vstop v državo, so: Avstrija, Francija, Litva, Madžarska, Nemčija, Nizozemska, Romunija, Severna Makedonija, Turčija in Velika Britanija. Osnovno znanje jezika kot pogoj za vstop v državo se običajno zahteva od posameznika, ki se želi priseliti zaradi združitve družine, torej v primeru, ko soprog ali soproga posameznika že živi v državi sprejema (Rocca et al. 2020, 22).

brez znanja jezika ni veliko zaposlitvenih možnosti. V prispevku bomo predstavili razvoj, vsebino in uresničevanje integracijskih programov v Sloveniji ter stališča priseljencev do teh programov.

2 Število priseljencev v Sloveniji narašča

Slovenija spada v skupino držav Srednje in Vzhodne Evrope (kot na primer tudi Hrvaška, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Poljska, Slovaška), v katerih so strukturo in število priseljencev v veliki meri oblikovale spremembe državnih meja (OECD/EU 2018, 30). Prebivalci Slovenije s prvim prebivališčem v tujini imajo visok delež starejše populacije in med njimi je tudi visok delež slovenskih državljanov, kar 54,7 %. Nekateri izmed njih so bili že rojeni kot slovenski državljanji (rodili so se na primer slovenskim državljanom v tujini), drugi pa so postali slovenski državljanji z naturalizacijo. V letu 2018 je bilo v Sloveniji 12,1 % (oziroma 250.226) prebivalcev s prvim prebivališčem v tujini. To pomeni, da se je vsak osmi prebivalec Slovenije priselil iz tujine. S takim deležem priseljencev se Slovenija med državami članicami EU uvršča na šestnajsto mesto (SURS 2019).

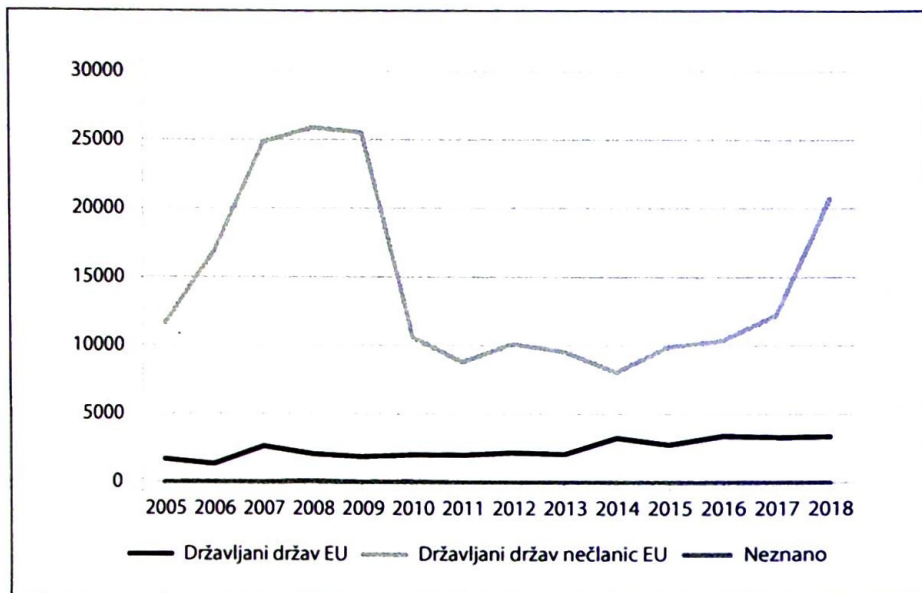
Osnovni razlog za povečevanje števila prebivalcev Slovenije, ki se je začelo v letu 2005, še zlasti pa je bilo opazno v obdobju 2007–2009 in ponovno v letih 2018 in 2019, je bil visok selitveni prirast (večje priseljevanje tujih državljanov),³ povezan s pospešitvijo gospodarske rasti in vstopom Slovenije v EU. Število tujih državljanov v Sloveniji se povečuje. Ob popisu leta 2002 je bilo med prebivalstvom Slovenije 2 % tujih državljanov, leta 2011 je bil delež tujih državljanov že 4 %, leta 2018 5,9 % in leta 2020 (na dan 1. 1. 2020) 7,5 % (oziroma 156.351) (SURS 2020d).

V Slovenijo se v največjem številu priseljujejo državljanji držav nečlanic EU. Po letu 2013 je med priseljenimi tujimi državljani opazen nekoliko večji delež državljanov EU, kar je posledica vstopa Hrvaške v EU. Med tujimi državljani, ki so se v letu 2019 priselili v Slovenijo, je bilo največ državljanov Bosne in Hercegovine (50 %), sledijo državljani Srbije (13,7 %), Kosova (12,1 %), držav EU⁴ (11,2 %), Severne Makedonije (5,8 %), neevropskih držav (5,2 %), Črne gore (0,4 %) in drugih evropskih držav (1,5 %) (SURS 2020a).

3 Največji selitveni prirasti tujih državljanov v Sloveniji so bili zabeleženi v letih 2007 (15.739) in 2008 (20.719) ter ponovno v letih 2018 (17.169) in 2019 (19.052) (SURS 2020c).

4 Vključno s Hrvaško.

Graf 1: Priseljeni tuji državljani v Slovenijo glede na skupino državljanstva, 2005–2018

Vir: SURS 2020a.

3 Pravni okvir integracijskih programov v Sloveniji

Takoj po osamosvojitvi je slovenska zakonodaja, konkretno Zakon o državljanstvu Republike Slovenije, med pogoji za pridobitev slovenskega državljanstva z naturalizacijo predvidela znanje slovenskega jezika.⁵ Tako je bila zgodaj opredeljena dolžnost, ki jo imajo priseljenci glede pridobitve znanja slovenskega jezika, šele dosti pozneje pa se je država sama obvezala, da priseljencem omogoča pravico (kot brezplačni tečaj) do pridobitve znanja slovenskega jezika. Pravne podlage za izvajanje izobraževalnih programov za integracijo priseljencev so bile sicer podane leta 1999, s sprejetjem novega Zakona o tujcih (82. člen). Uresničevanje teh določb v praksi pa se je začelo po sprejemu Uredbe o integraciji tujcev leta 2008. Aktualni Zakon o tujcih v

5 V Zakonu o državljanstvu iz leta 1991 je bil v 10. členu, ki govori o naturalizaciji, določen pogoj obvladanje slovenskega jezika v taki meri, da se oseba lahko sporazumeva z okoljem. Leta 1994 se je dikcija pogoja znanja jezika v 10. členu spremenila, in sicer oseba, ki prosi za naturalizacijo, mora med drugim aktivno obvladati slovenski jezik v pisni in ustni obliki, kar dokaže z obveznim preizkusom. Leta 2002 je prišla nova sprememba zapisa pogoja znanja slovenskega jezika, in sicer »da obvlada slovenski jezik za potrebe vsakdanjega sporazumevanja, kar dokaže s spričevalom o uspešno opravljenem izpitu iz znanja slovenščine na osnovni ravni«.

X. poglavju, natančneje v členih od 105 do 108, opredeljuje pomoč pri vključevanju tujcev, ki niso državljani držav EU. Tako v 106. členu navaja, da so tujci⁶, ki niso državljani držav EU, upravičeni do programov, ki zagotavljajo hitrejše vključevanje v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije, in sicer do programov učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo, do programov medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani ter do informiranja v zvezi z vključevanjem v slovensko družbo. Zakon o tujcih v 107. členu še določa, da je za pripravo programov učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo pristojno Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, medtem ko je za izvajanje teh programov pristojno Ministrstvo za notranje zadeve.

Načini in obseg zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani EU, so opredeljeni v uredbi. Prva Uredba o integraciji tujcev je bila sprejeta leta 2008.⁷ V njej so bili opredeljeni štiri načini pomoči tujcem pri integraciji, in sicer: učenje slovenskega jezika ter seznanjanje s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo; vključevanje v izobraževalni sistem za pridobitev javno veljavne izobrazbe in v postopke pridobivanja certifikatov o nacionalni poklicni kvalifikaciji; spodbujanje medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani; informiranje glede njihovih pravic, dolžnosti, možnosti zaposlitve, izobraževanja itd. V Uredbi o integraciji tujcev (2008) je bilo tudi določeno, da so do brezplačnih programov učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo upravičeni državljani tretjih držav, ki v Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za stalno prebivanje, in njihovi družinski člani, ki imajo dovoljenje za začasno prebivanje zaradi združitve družine, ne glede na dolžino bivanja v Sloveniji in veljavnost dovoljenja, ter tudi državljani tretjih držav, ki v Sloveniji najmanj dve leti prebivajo na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje in imajo dovoljenje za začasno bivanje, izdano z veljavnostjo najmanj enega leta, in njihovi družinski člani, ki imajo v Sloveniji dovoljenje za začasno prebivanje zaradi združitve družine, ne glede na dolžino bivanja v Sloveniji. Uredba o integraciji tujcev je še opredeljevala, kdo (priseljenci s kakšnim statusom) in v kolikšni meri (število ur programa) je upravičen do brezplačne udeležbe programov.

6 V prispevku tuje državljane ločimo na državljane EU oziroma državljane držav EU in državljane držav nečlanic EU. Državljanke držav nečlanic EU so v slovenski zakonodaji pogosto poimenovani kot državljani tretjih držav – tako v primeru navajanja pravnih določil uporabljamo enako poimenovanje, kot je uporabljeno v zakonodaji.

7 Slovenija si je s posodobljeno zakonodajo omogočila koriščenje finančnega instrumenta pomoči članicam EU, kot je Evropski sklad za azil, migracije in vključevanje (AMIF), s katerimi se sofinancirajo tudi integracijski programi.

S strani nevladnih organizacij, raziskovalnih organizacij, sindikatov itd. je navedena uredba doživela vrsto kritik, ki so se nanašale na pomanjkljivo vsebino, neupoštevanje dejanskih potreb priseljencev in odrekanje priseljencem z določenimi statusi upravičenost do integracijskih programov (Medved 2010, 39). Dve leti pozneje je bila sprejeta Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o integraciji tujcev (2010), ki je razširila krog upravičencev do integracijskih programov. Leta 2012 pa je bila sprejeta Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije (v nadaljevanju Uredba). Če so bili sprva tečajji slovenskega jezika namenjeni tujim državljanom, ki v Sloveniji bivajo že dalj časa, so zdaj do teh programov upravičeni državljani držav nečlanic EU, ki imajo dovoljenje za začasno bivanje, z veljavnostjo najmanj enega leta. Niso pa vsi državljani držav nečlanic EU upravičeni do enakega obsega izobraževalnih programov, predvsem je to odvisno od tega, kakšno vrsto dovoljenja za bivanje imajo, in od trajanja bivanja v Sloveniji.

Do 180 ur programa učenja slovenskega jezika oziroma enotnega programa so upravičeni:

- državljani tretjih držav, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje, in njihovi družinski člani, ki imajo dovoljenje za začasno prebivanje zaradi združitve družine;
- državljani tretjih držav, ki so družinski člani slovenskih državljanov ali državljanov EU in prebivajo v Sloveniji na podlagi dovoljenja za prebivanje za družinskega člana;
- državljani tretjih držav, ki imajo dovoljenje za začasno prebivanje, pri čemer je veljavnost vseh dovoljenj za začasno prebivanje neprekinjeno najmanj dve leti, in njihovi družinski člani, ki imajo izdano dovoljenje za začasno prebivanje zaradi združitve družine (4. člen Uredbe).

Do 60 ur programa učenja slovenskega jezika oziroma enotnega programa so upravičeni državljani tretjih držav, ki imajo dovoljenje za začasno prebivanje z veljavnostjo najmanj enega leta (v enoletni rok se šteje čas od vložitve prošnje za izdajo dovoljenja) (4. člen Uredbe).⁸

Ločen program Spoznavanje slovenske zgodovine, kulture in ustavne ureditve se vedno izvaja v obsegu 30 ur (4. člen Uredbe).

V Uredbi je torej opredeljeno, za katere upravičence je udeležba v integracijskih programih brezplačna, pri čemer pa tudi vložitev vloge in pridobitev potrdila o izpolnjevanju pogojev za udeležbo v enotnem programu na

8 Državljan tretjih držav z dovoljenjem za začasno prebivanje, ki so se udeležili tečaja slovenskega jezika v obsegu 60 ur, zdaj pa prebivajo v Sloveniji neprekinjeno dve leti ali so pridobili dovoljenje za stalno prebivanje, so upravičeni do ponovne udeležbe v programu učenja slovenskega jezika oziroma enotnega programa v obsegu 120 ur (4. člen Uredbe).

upravni enoti predstavlja določen strošek. Uredba še določa, da so do opravljanja brezplačnega prvega preizkusa znanja iz slovenskega jezika na osnovni ravni po javno veljavnem programu Slovenščina za tujce upravičeni državljani tretjih držav, ki imajo veljavno dovoljenje za prebivanje in so se udeležili vsaj 80 % ur integracijskega programa. Stroške za učne pripomočke, učno gradivo in prevoz, povezane z udeležbo v programih, pa krijejo udeleženci sami.

Za osebe z mednarodno zaščito je pravica do pomoči pri integraciji v družbo in izobraževanju opredeljena v 103. členu Zakona o mednarodni zaščiti, in sicer imajo posamezniki s priznano mednarodno zaščito tri leta od pridobitve statusa pravico do pomoči pri vključevanju v okolje, ki temelji na osebnem integracijskem načrtu. Ta se pripravi in izvaja na podlagi posameznikovih potreb, znanja, zmožnosti in sposobnosti ter vključuje načrt aktivnosti, namenjenih lažjemu vključevanju v okolje. Pri pripravi aktivnosti v okviru osebnega integracijskega načrta v prvem letu se lahko v utemeljenih primerih izključno z namenom komunikacije z uradno osebo urada osebi z mednarodno zaščito zagotovi prevajanje v jezik, ki ga razume. V času izvajanja osebnega integracijskega načrta imajo posamezniki s priznano mednarodno zaščito pravico do udeležbe v tečaju slovenskega jezika in tečaju spoznavanja slovenske družbe, ki jo v najkrajšem možnem času po priznanju statusa zagotovi urad, pristojen za oskrbo priseljencev (103. člen Zakona o mednarodni zaščiti).

Podrobneje je pomoč pri vključevanju v družbo opredeljena v VII. poglavju Uredbe o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito. Osebe z mednarodno zaščito so upravičene do 300-urnega tečaja slovenskega jezika, v utemeljenih primerih pa še do dodatnih 100 ur. Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov osebo z mednarodno zaščito napoti v tečaj slovenskega jezika oziroma enotni tečaj v roku enega meseca po priznanem statusu. Te osebe so upravičene tudi do brezplačnega enkratnega opravljanja preizkusa znanja slovenskega jezika na osnovni ravni. Za osebe z mednarodno zaščito, ki so vključene v redno izobraževanje, lahko tečaje izvajajo tudi izobraževalne ustanove, na katerih se šolajo. Če se tečaja slovenskega jezika in spoznavanja slovenske družbe ne izvajata kot enotni program, so osebe z mednarodno zaščito upravičene do tečaja spoznavanja slovenske zgodovine, kulture in ustavne ureditve v obsegu 30 ur. V uredbi je tudi zapisano, da se osebam z mednarodno zaščito, starejšim od 60 let, nepismenim in osebam s posebnimi potrebami lahko zagotovi prilagojen program, s katerim pridobijo znanje slovenskega jezika za vsakdanje sporazumevanje (Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito 2017).

V novi Strategiji Vlade Republike Slovenije na področju migracij (2019, 39) je načrtovana nadaljnja pot razvoja integracijskih programov. Na to se nanašata zlasti dva zapisna podcilja. Prvi podcilj je vzpostavitev pravne podlage

za potrebno znanje slovenskega jezika in poznavanje slovenske družbe, ki bi bila pogoj za prvo podaljšanje dovoljenja za prebivanje,⁹ drugi podcilj pa je vzpostavitev predintegracijskih ukrepov v državah izvora, od koder prihaja največ zakonitih priseljencev (Bosna in Hercegovina, Republika Srbija ipd.), predvsem z vidika izvajanja kratkih usmerjenih tečajev slovenskega jezika, seznanjanja, informiranja in funkcionalnega opolnomočenja priseljencev še pred prihodom v Slovenijo ter preverjanja ustreznosti znanja, izkušenj in pridobljenih kompetenc za opravljanje dela v Sloveniji.

4 Uresničevaje integracijskih programov

Priseljenci se ob prihodu v državo sprejema v prvi vrsti soočijo s potrebo po znanju jezika in poznavanju delovanja družbenega sistema države sprejema. Obema potrebama lahko zadostijo v sklopu integracijskih programov, ki se izvajajo na osnovi različnih javno veljavnih izobraževalnih programov za odrasle:

1. Spoznavanje slovenske zgodovine, kulture in ustavne ureditve v Republiki Sloveniji Program je oblikoval Zavod Republike Slovenije za šolstvo in obsega 30 ur izobraževalnega dela. Pogoj za udeležence tega programa je predhodno znanje slovenščine, in sicer v skladu s predpisi o pridobitvi državljanstva.

2. Slovenščina kot drugi in tuji jezik (SDTJ)

Program učenja slovenskega jezika za tujce je doživel nekaj prenov. Enostopenjski program Slovenščina za hrvaško/srbsko govoreče in Standarde znanja slovenščine kot tujega jezika, ki jih je sprejel Strokovni svet Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje leta 1992, je leta 2000 nadomestil izobraževalni program za odrasle Slovenščina za tujce (SZT) (*Odredba o izobraževalnem programu za odrasle Slovenščina za tujce 2000*). Program SZT je nastal za potrebe jezikovnega pouka v tečajih slovenščine, namenjenih tujcem, in testiranja njihovega znanja slovenščine na različnih ravneh. Vključeval je tri ravni znanja: osnovno (250 ur), srednje (125 ur) in visoko (125 ur). Za vse tri ravni so bili predvideni standardi znanja in standardizirano preverjanje. Namenjen je bil zlasti tistim, ki so potrebovali javno veljavno listino o znanju slovenščine za opravljanje poklica, za vpis na visoko šolo ali univerzo v Sloveniji ali za

⁹ Ministrstvo za notranje zadeve je 28. 8. 2020 v vladni postopek predložilo predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o tujcih, ki na novo uvaja pogoj znanja slovenskega jezika na vstopni ravni (A1) za podaljšanje dovoljenja za začasno prebivanje iz razloga združitve družine, in pogoj znanja slovenskega jezika na osnovni ravni (A2) za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje na podlagi petletnega neprekinjenega zakonitega prebivanja tujca v Republiki Sloveniji.

pridobitev slovenskega državljanstva (Ferbežar in Pirih Svetina 2000). V šolskem letu 2015/16 je program SZT nadomestil izobraževalni program Slovenščina kot drugi in tuji jezik, sprejet z odredbo leta 2015 (*Odredba o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Slovenščina kot drugi in tuji jezik 2015*). Leta 2020 je bil program Slovenščina kot drugi in tuji jezik prenovljen in nadgrajen (*Odredba o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Slovenščina kot drugi in tuji jezik 2020*). Do prenove izobraževalnega programa je prišlo zaradi razvoja stroke na tem področju, predvsem pa zaradi povpraševanja po tečajih slovenščine in potrdilih o znanju slovenščine, ki bi ustrezali ravnem Skupnega evropskega jezikovnega okvira (SEJO), večjega povpraševanja po tečajih na zelo visoki ravni (C1, C2) in hkrati potreb po opisu najnižje, tako imenovane vstopne ravni, A1, ki je v prejšnjem programu ni bilo. SDTJ je javno veljavni program, po katerem se ne pridobi javno veljavna izobrazba,¹⁰ udeležencu izobraževanja pa omogoča potrjevanje njegove zmožnosti sporazumevanja v slovenščini oziroma pridobitev javno veljavne listine. To pomeni uresničevanje formalnopравnih določb o znanju slovenščine, ki jih prinašajo na primer Zakon o državljanstvu Republike Slovenije, Zakon o zdravniški službi, Zakon o zdravstveni dejavnosti, Zakon o urejanju trga dela in drugi predpisi (*Slovenščina kot drugi in tuji jezik 2020*).

3. Začetna integracija priseljencev (ZIP)¹¹

Program ZIP se je začel izvajati leta 2012. Pri tem programu so v proces učenja slovenščine integrirane vsebine iz življenja in dela, ki krepijo integracijo priseljencev v slovensko družbo.¹² ZIP se izvaja kot začetni (v obsegu 60 ur) ali nadaljevalni modul (v obsegu 120 ur). Začetni modul omogoča raven znanja, kot je opisana v dokumentu *Preživetvena raven za slovenščino – za potrebe programa Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov* (2016), in sicer od A1 do A2 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, odvisno od predznanja udeleženca. Nadaljevalni modul pa omogoča pridobivanje znanja za osnovno sporazumevanje v jeziku okolja in pridobivanje osnovnih informacij o družbi, življenju, zgodovini, kulturi in ustavni ureditvi Slovenije. Predvidoma doseženo znanje v tem modulu je na ravni A2 oziroma B1 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru, odvisno od jezikovnega predznanja udeleženca (Andragoški center Republike Slovenije 2011). Za uspešno in kakovostno izvajanje programa ZIP je bistvenega pomena ustrezno

10 Program SDTJ spada v sklop programov za zvišanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti (16. člen Zakona o izobraževanju odraslih).

11 Izobraževalni program je bil oblikovan na Andragoškem centru Slovenije, v sodelovanju s Centrom za slovenščino kot drugi/tuji jezik, sprejel ga minister za šolstvo in šport z Odredbo o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Začetna integracija priseljencev leta 2011.

12 Vsebine, ki so vključene v izobraževalni program, so: osebna identiteta, stanovanje in bivanje, družina in dom, trg dela in delovno mesto, zdravje in socialna varnost, izobraževanje, javno življenje, slovenska kultura, družba in ustavna ureditev.

usposobljen kader. V obdobju od leta 2011 do leta 2018 se je usposabljanj za izvajalce ZIP, ki jih izvaja Andragoški center Slovenije, udeležilo 255 učiteljev in učiteljic slovenskega jezika ter kulturnih mediatorjev (Jug Došler in Zagmajster 2018; *Poročilo o izvajanju akcijskih načrtov za jezikovno izobraževanje in za jezikovno opremljenost, sprejetih na podlagi Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, za leto 2018 2019*, 39).

4. Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov (z dodatkom za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito)

Praksa je pokazala, zlasti to velja za osebe z mednarodno zaščito, da zakonsko določeno število ur tečaja slovenskega jezika ne zadošča za dosego osnovne ravni znanja jezika. V preteklosti je bilo veliko oseb z mednarodno zaščito z območij slovanskih jezikov, v zadnjih letih pa prihajajo predvsem iz držav Bližnjega vzhoda in Afrike, zato jih je pogosto treba pred tečajem opismeniti v latinici. Program ZIP se je za številne pokazal kot prezahteven. Na podlagi evidentiranih potreb je leta 2016 nastal javno veljavni izobraževalni program Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov (z dodatkom za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito), saj je posameznikova opismenjenost (alfabetska in matematična) pogoj za vključitev v osnovno šolo za odrasle. Program opismenjevanja je namenjen posameznikom, starim 15 let in več, za katere je značilna nizka raven pismenosti (ali popolna nepismenost) in ne znajo slovensko. Program traja 300 ur. Če se program izvaja za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito, se lahko v skladu z njihovimi izobraževalnimi potrebami podaljša za 100 ur. Cilj prilagoditve programa za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito je opismeniti mladoletnike, da se bodo lahko uspešneje vključili v osnovno šolo za odrasle oziroma v izobraževanje odraslih (Andragoški center Republike Slovenije 2016, 8).

Poleg omenjenih javno veljavnih izobraževalnih programov se v okviru različnih projektov odvijajo še druge oblike pomoči vključevanja v slovensko družbo.¹³ Nevladne organizacije, društva in razne izobraževalne ustanove ponujajo priseljencem, prosilcem za mednarodno zaščito in osebam s priznano mednarodno zaščito pomoč pri urejanju njihovih življenjskih situacij, poleg tega pa zanje organizirajo različne aktivnosti za krepitev socialne vključenosti. Slabost te ponudbe je, da so programi omejeni na čas trajanja projektov, prek katerih so financirani, ali pa so plačljivi.

13 Leta 2012 so bili pri izvajanju programov vključevanja državljanov tretjih držav novost programi pomoči pri vključevanju za specifične ciljne skupine državljanov tretjih držav, na primer program informiranja staršev otrok, vključenih v osnovno šolo s pretežno priseljenko populacijo, programi spodbujanja socialne vključenosti žensk in mladostnikov, državljanov tretjih držav, in program aktivnega vključevanja državljanov tretjih držav prek delodajalcev (*Poročilo o delu direktorata za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo za leto 2012 2013*).

5 Številčna udeležba priseljencev v integracijskih programih

Podatki kažejo, da se manj izobraženi, tisti, ki bi pravzaprav najbolj potrebovali različne oblike usposabljanj in izobraževanj, v manjših deležih vključujejo v izobraževalne programe v primerjavi z bolj izobraženimi (Slovenian Institute for Adult Education 2008, 45–46). Izobrazbena struktura tujih državljanov, ki se priseljujejo v Slovenijo, se sicer v zadnjih letih nekoliko izboljšuje, je pa še vedno dokaj nizka. Od leta 2011 do leta 2018 se je zmanjšal delež priseljenih tujih državljanov, starih 15 let in več, ki imajo osnovnošolsko izobrazbo ali manj, iz 40 % na 27 %, povečal se je delež priseljencev s srednješolsko izobrazbo iz 50 % na 64 %, medtem ko delež visoko izobraženih med priseljenci niha po posameznih letih, in sicer od najmanj 9 % leta 2018 do največ 13 % leta 2015 (SURS 2020b). Crossova (1981, 99) je ovire za udeležbo odraslih v izobraževalnih programih strnila v tri sklope: situacijske ovire (pomanjkanje denarja, pomanjkanje časa zaradi delovnih in družinskih obveznosti, oddaljenost lokacije izobraževanja), institucionalne ovire (neustrezni urniki ali lokacije izvajanja izobraževanj, odsotnost relevantnih vsebin usposabljanj, pomanjkanje oblik izobraževanj ob delu) in dispozicijske ovire, ki se nanašajo na percepcije posameznika o sebi kot učencu (mnogi menijo, da so prestari za učenje, imajo nizko samopodobo zaradi slabih izobraževalnih dosežkov v preteklosti in imajo dovolj učenja in »šole«). Predvidevamo lahko, da našteje ovire še toliko bolj vplivajo na udeležbo priseljencev v integracijskih programih.

Statistika udeležbe začetnih izvajanj programov seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo Republike Slovenije, ki od udeležencev zahtevajo določeno znanje slovenskega jezika, je pokazala, da je bilo število udeležencev nizko, zato je bil pripravljen program ZIP, ki združuje učenje slovenskega jezika in poznavanje slovenske družbe (*Poročilo o delu direktorata za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo za leto 2012* 2013, 14). Program ZIP se izvaja v različnih krajih po Sloveniji, odvisno od izkazanega interesa v posameznem obdobju. Na začetku se je program izvajal le v večjih mestih, interes in potrebe priseljencev pa so pokazali, da je smotrno organizirati te programe tudi v okoliških krajih večjih mest. V letu 2019/2020 se je ZIP izvajal v petindvajsetih različnih slovenskih krajih, v vseh dvanajstih slovenskih statističnih regijah.

Tabela 1: Število udeležencev v posameznih integracijskih programih

Leto	Vrsta tečaja	Število izdanih potrdil za udeležbo v programu	Število udeležencev programa	Število udeležencev, ki je uspešno opravilo program – vsaj 80 % udeležba
2009	Program seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo Republike Slovenije	16	2	2
	Tečaj slovenskega jezika	531	135	79
2010	Program seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo Republike Slovenije	19		
	Tečaj slovenskega jezika	1.173	640	458
2011	Program seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo Republike Slovenije	21		
	Tečaj slovenskega jezika	2.862	1.716	1.313
2012	Začetna integracija priseljencev (enotni program)	1.550	739	586
2013	Začetna integracija priseljencev (enotni program)	1.963	1.644	1.323
2014	Začetna integracija priseljencev (enotni program)	1.865	1.164	943
2015	Začetna integracija priseljencev (enotni program)	2.081	1.251	977
2016	Začetna integracija priseljencev (enotni program)	1.971	1.793	1.212
2017	Začetna integracija priseljencev (enotni program)	1.696	1.497	1.008
2018	Začetna integracija priseljencev (enotni program)	1.998	1.374	983
2019	Začetna integracija priseljencev (enotni program)	2.216	1.904	1.314
Skupna vsota		19.962	13.859	10.198

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve 2020.

Od začetka izvajanja programa ZIP leta 2012 pa do konca leta 2019 je bilo izdanih 15.340 potrdil za udeležbo v programu ZIP, programa se je udeležili 11.366 tujih državljanov, uspešno (vsaj 80 % udeležba) pa je program opravilo 8.346 udeležencev. Programa so se udeležili državljani več kot osemdesetih držav, največ je bilo državljanov Bosne in Hercegovine, Srbije, Kosova, Severne Makedonije in Rusije.¹⁴ Med udeleženci prevladujejo ženske, teh je bilo 62 %, prevladujoča starostna skupina pa je med 31 in 35 let (*Poročilo o delu Urada za migracije 2018*, 65; Jug Došler in Zagmajster 2018). Uspešnost kandidatov na preizkusu znanja slovenskega jezika v posameznih letih sicer nekoliko niha, v povprečju pa je dokaj visoka, približno 70-odstotna.

14 Z vstopom Hrvaške v EU leta 2013 so hrvaški državljani izgubili možnost udeležbe v brezplačnih integracijskih programih.

Tabela 2: Število udeležencev na preizkusu znanja slovenskega jezika

Leto	Število izdanih potrdil za udeležbo na preizkusu znanja slovenskega jezika	Število udeležencev na preizkusu znanja slovenskega jezika	Rezultati preizkusa znanja slovenskega jezika	število oseb/%
2009	522	386	Neuspešno	118/30,6
			Uspešno	268/69,4
2010	1.064	1.027	Neuspešno	349/34,0
			Uspešno	678/66,0
2011	853	718	Neuspešno	187/26,0
			Uspešno	531/73,9
2012	355	236	Neuspešno	60/25,4
			Uspešno	176/74,6
2013	800	569	Neuspešno	147/25,8
			Uspešno	422/74,2
2014	782	741	Neuspešno	163/22,0
			Uspešno	578/78,0
2015	771	683	Neuspešno	144/21,0
			Uspešno	539/79,0
2016	1.121	1.019	Neuspešno	379/37,2
			Uspešno	640/62,8
2017	829	767	Neuspešno	286/37,3
			Uspešno	481/62,7
2018	593	575	Neuspešno	206/35,8
			Uspešno	369/64,2
2019	788	355	Neuspešno	95/26,8
			Uspešno	260/73,2
			Skupaj neuspešno	2.134
			Skupaj uspešno	4.942
			Skupaj	7.076

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve 2020.

Če upoštevamo podatke o selitvenem prirastu s tujino samo v obdobju od leta 2011 do leta 2019, lahko ne glede na to, da je brezplačen integracijski program ZIP namenjen samo državljanom držav nečlanic EU, ugotovimo, da je število udeležencev teh programov pravzaprav nizko.

Tabela 3: Selitveni prirast s tujino, tuji državljani, 2011–2019

	Tuji državljani								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Selitveni prirast s tujino	3.420	6.094	6.026	5.104	6.406	7.006	7.836	17.169	19.052

Vir: SURS 2020c.

Raziskave, ki so bile izvedene med priseljenci (za obdobje od 2002 do 2006), so pokazale, da je bilo med njimi največ interesa glede pridobitve osnovne stopnje znanja slovenščine, za učenje na srednji in višji ravni je bilo interesa veliko manj (Vrečer et al. 2008, 60). V letu 2006 je bil najpogostejši razlog za opravljanje izpita iz slovenskega jezika na osnovni ravni pridobitev državljanstva. Priseljenci, ki so opravljali izpit na srednji ravni, so to v največjem številu počeli zaradi izobraževanja (večinoma so to bili študenti prvih letnikov) in nekaj zaradi zaposlitve. Na visoki ravni pa so priseljenci izpit v največjem številu opravljali zaradi zaposlitve (Vrečer et al. 2008).

6 Stališča priseljencev do integracijskih programov

Ena izmed nalog projekta *Izzivi integracije priseljencev in razvoj integracijske politike v Sloveniji* je evidentiranje potreb priseljencev oziroma njihovih percepcij o priložnostih in ovirah, s katerimi se srečujejo v procesu integracije, s pomočjo kvantitativne raziskave. Pri proučevanju populacije priseljencev, ki nimajo ustreznega vzorčnega okvira, predstavlja osrednji izziv priprava vzorca. Slovenska zakonodaja namreč tudi v raziskovalne namene ne dovoljuje oblikovanja vzorca prebivalcev Slovenije na podlagi kriterijev, potrebnih za identifikacijo priseljencev, kot sta na primer država rojstva ali državljanstvo. Posledično raziskovalcem za oblikovanje vzorca priseljencev ostane edina možnost¹⁵ uporaba metode vzorčenja, kot je snežna kepa, ki pa ni slučajnostna in je pristranska. Poleg težavnosti oblikovanja vzorca je pri empiričnem raziskovanju priseljencev ovira še visoka stopnja nesodelovanja oziroma neodgovorov, ki je značilna za to populacijo in je običajno večja kot pri večinskem prebivalstvu (Reichel in Morales 2017). Za nesodelovanje

15 Izvedbe empirične raziskave s slučajnostnim vzorčenjem na celotni populaciji prebivalcev Slovenije, v pričakovanju, da bomo vanjo zajeli dovoljšne število priseljencev, ob dejanskem deležu prebivalcev, ki imajo prvo prebivališče v tujini ali pa nimajo slovenskega državljanstva, ni bilo mogoče izvesti v okviru obsega financiranja projekta *Izzivi integracije priseljencev in razvoj integracijske politike v Sloveniji*. Stroški takšne raziskave bi bili previsoki tudi, če bi pri vzorčenju upoštevali regionalno poseljenost priseljencev.

priseljencev v anketnih raziskavah obstaja več razlogov. Priseljencev pogosto enostavno ne »dosežemo« z vprašalnikom (Stoop 2005). To je delno povezano z metodo oblikovanja vzorca, delno pa je to posledica težavnosti navezovanja stikov s priseljenci zaradi večje mobilnosti te populacije in s tem omejenimi možnostmi spodbujanja k sodelovanju. Razlog, da priseljenci pogosteje zavrnejo sodelovanje pri anketi, je še visoka stopnja nezaupanja in v mnogih primerih tudi slabšega znanja jezika države sprejema. Višji delež nesodelovanja priseljencev v raziskavi je lahko tudi posledica same vsebine raziskave ali pa zgolj konkretnih vprašanj v vprašalniku. Vprašanja, ki se nanašajo na osebni dohodek, narodno pripadnost, veroizpoved, politično participacijo, državljanstvo, lahko pri delu populacije vzbudijo nelagodne občutke, zaradi česar raje ne sodelujejo v raziskavi (Font in Méndez 2013, 15–16).

Populacija, ki smo jo želeli zajeti v raziskavi, so priseljenci, starejši od 18 let, ki načrtujejo dolgoročneje bivanje v Sloveniji oziroma živijo v Sloveniji več kot eno leto. Vzorec smo oblikovali po metodi »snežna kepa«, z različnimi vstopnimi točkami.¹⁶ Način oblikovanja vzorca je narekoval tudi metodo ankete. Izvedli smo spletno anketo, ki omogoča kakovostne podatke ob manjši porabi denarja in drugih virov.¹⁷

V anketi,¹⁸ izvedeni v letu 2019, so sodelovali 204 priseljenci, ki so se v Slovenijo priselili v največjem deležu zaradi izobraževanja (27,9 %), dela (25,5 %) in združitve družine (25 %). 39,7 % jih ima slovensko državljanstvo, skoraj 35 % jih ima državljanstvo držav nečlanic EU in 16,7 % je državljanov držav EU. V anketi je sodelovalo 54,4 % žensk in 45,6 % moških. Starostna struktura kaže, da je med njimi 11,8 % starih od 18 do 30 let, 48 % starih od 31 do 43 let, 22,5 % starih od 44 do 56 let, 14,2 % starih od 57 do 69 let in 2,5 % je starejših od 70 let. Za priseljence, ki so sodelovali v anketi, je značilna izjemno visoka izobrazbena struktura. Kar 50,5 % jih ima magisterij in/ali doktorat in 34,3 % višjo ali visoko izobrazbo. V največjem deležu so zaposleni v javnem

16 Anketo smo po elektronski pošti poslali na različne kontakte, ki so javno objavljene. Poslali smo jo predstavnikom aktivnih kulturnih društev manjšinskih skupnosti, zaposlenim na fakultetah, v izobraževalnih ustanovah, javnih raziskovalnih zavodih, kulturnih ustanovah, nevladnih organizacijah, gospodarskih družbah; vprašalnik smo poslali osebam, ki so svoje življenjske zgodbe (priseljenke izkušnje) predstavljale v medijih, izbranim sodnim tolmačem, kulturnim mediatorjem, podjetnikom, turističnim delavcem, novinarjem, obrtnikom itd. Povezavo do ankete smo objavili na različnih Facebook profilih in v skupinah. Anketo smo poslali na 762 konkretnih e-poštnih naslovov in 122 Facebook profilov. Vabilo za sodelovanje v anketi je bilo posredovano na migracijski forum, ves čas trajanja anketiranja pa je bilo objavljeno tudi na spletni strani in Facebook profilu Inštituta za narodnostna vprašanja.

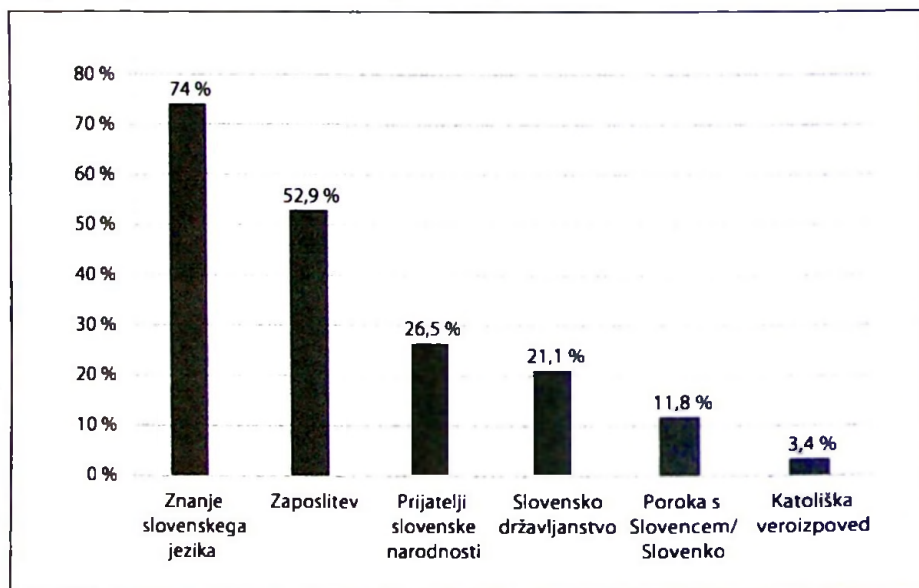
17 Uporabili smo odprtokodno aplikacijo IKA, ki omogoča storitev spletnega anketiranja (Center za družboslovno informatiko, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani).

18 Anketa je bila na razpolago v slovenskem, albanskem, angleškem, bosanskem, hrvaškem in srbskem jeziku.

sektorju (36,8 %) in v podjetjih v zasebni lasti (29,4 %). Večji odziv visoko izobraženih priseljencev je posledica tako načina vzorčenja kot tudi metode spletnega anketiranja. Zaradi tega lahko tudi predvidevamo, da raziskava pri- naša bolj pozitiven in optimističen pogled priseljencev na proces integracije.

Iz nekaterih vprašanj lahko ugotovljamo, kateri dejavniki so po njihovem mnenju pomembni za uspešno integracijo oziroma kakšen je odnos priseljen- cev do integracijskih programov. Daleč največji delež anketiranih, kar 74 %, je menil, da je znanje slovenskega jezika zelo pomembno za vključevanje v slovensko družbo. Znanje jezika so kot dejavnik, pomemben za vključevanje v slovensko družbo, postavili celo pred zaposlitev.

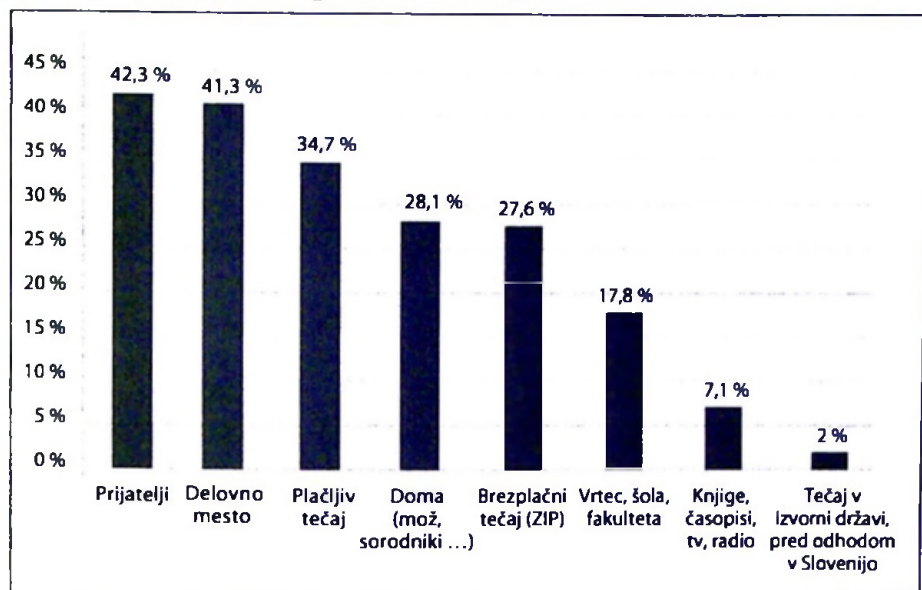
Graf 2: Razvrstitev navedenih dejavnikov kot zelo pomembnih za vključevanje v slovensko družbo (N = 204)

Vir: Medvešek et al. 2019.

Anketiranci so v najvišjih deležih kot pomembni domeni učenja slovenskega jezika navedli prijatelje in delovno mesto. Med anketiranimi se jih je 27,6 % slovenščino naučilo v brezplačnem tečaju (ZIP) in 34,7 % v plačljivem tečaju slovenščine.

Graf 3: Odgovori anketiranih na vprašanje, kje so se naučili slovenskega jezika (možnih je več odgovorov, N = 196)

Vir: Medvešek et al. 2019.

Anketiranci, ki so se jezika naučili v tečaju, so svoje znanje slovenskega jezika ocenili nekoliko slabše v primerjavi s tistimi, ki so navedli, da so se ga naučili v drugih domenah. Kot zelo dobro je znanje slovenskega jezika ocenilo 68,5 % anketirancev, ki so se slovenskega jezika naučili v brezplačnem jezikovnem tečaju (ZIP), in 75 % anketirancev, ki so se slovenskega jezika naučili v plačljivem jezikovnem tečaju, medtem ko je znanje slovenščine ocenilo kot zelo dobro 94,1 % anketiranih, ki so se jezika naučili v okviru slovenskega šolskega sistema, 83,3 % anketiranih, ki so se ga naučili na delovnem mestu, in 91,4 % anketiranih, ki so se slovenščino naučili med prijatelji. Razlog vidimo v tem, da je brezplačni jezikovni tečaj (ZIP) kratek, vključuje nizko število ur in posledično omogoča pridobitev zgolj osnov slovenskega jezika. Med državami članicami Sveta Evrope, ki omogočajo priseljencem brezplačne jezikovne tečaje, spada Slovenija v skupino enajstih držav, ki omogočajo jezikovne tečaje v obsegu do 250 ur, osem držav članic Sveta Evrope omogoča tečaje v obsegu od 250 do 500 ur, štiri države omogočajo tečaje v obsegu od 500 do 1000 ur, ena država pa omogoča tečaj z več kot 1000 urami (Rocca et al. 2020, 40).

Anketirance smo vprašali, ali navedeni ukrepi po njihovem mnenju lahko prispevajo k uspešnejši integraciji priseljencev v slovensko družbo. Ocenjevali so ukrepe, ki se v okviru integracijskih programov v Sloveniji že izvajajo, in ukrepe, ki jih Slovenija (še) ne izvaja. Vse navedene ukrepe oziroma programe so anketirani ocenili zelo pozitivno, kot ukrepe, ki prispevajo k integraciji. Najvišjo oceno so pripisali brezplačnim tečajem slovenščine,

najnižjo (vendar še vedno visoko) pa izvajanju integracijskih ukrepov v državi izvora priseljencev.

Tabela 4: Odgovori priseljencev na vprašanje, v kolikšni meri po njihovi oceni navedeni ukrepi lahko prispevajo k uspešnejši integraciji priseljencev v Sloveniji (merska lestvica: od 1 – nič ne prispevajo do 5 – veliko prispevajo)

	Število anketirancev	Srednja vrednost	Standardni odklon
Ponudba brezplačnih tečajev slovenščine za priseljence v Sloveniji	200	4,48	1,061
Izvajanje ukrepov, ki bi bili v pomoč priseljencem pri iskanju zaposlitve (usposabljanja, usmerjanja, priznavanje kvalifikacij)	199	4,34	1,088
Informiranje večinskega prebivalstva o pozitivnem prispevku priseljencev k razvoju slovenske družbe	194	4,23	1,087
Ponudba integracijskih programov (kot je orientacijski tečaj z osnovnimi informacijami o vsakodnevem življenju, družbenih vrednotah in normah)	195	4,09	1,187
Izvajanje integracijskih ukrepov že v državi izvora priseljencev.	188	4,02	1,197

Vir: Medvešek et al. 2019.

Takoj za ukrepom brezplačnih tečajev slovenskega jezika so kot pomembnega ocenili ukrep, povezan z vključevanjem na trg delovne sile, v smislu poklicnih usposabljanj in usmerjanj, priznavanj kvalifikacij. Obstoječi integracijski programi v Sloveniji v primerjavi z nekaterimi drugimi evropskimi državami (npr. Belgija (Flandrija), Bolgarija, Nizozemska) tovrstnih ukrepov ne vključujejo. Pozitivno so navedene ukrepe oziroma programe ocenili tako državljani držav EU kot tudi državljani držav nečlanic EU, čeprav so integracijski programi pravzaprav organizirani predvsem za slednje in so zanje tudi brezplačni.

V marsikateri državi so integracijski programi odprti tudi za državljane držav EU, le malo držav pa proaktivno promovira njihovo udeležbo v integracijskih programih (Collett 2013). Eden od razlogov, zakaj niso integracijski programi brezplačni oziroma enako dostopni vsem priseljencem (tudi državljanom držav EU), je tehtanje, ali bi to prineslo dovolj koristi v primerjavi s stroški izvedbe teh programov. Interes držav je, da se integracijskih programov udeležujejo priseljenci, ki načrtujejo dolgotrajnejše bivanje v državi sprejema, podatki pa kažejo, da so državljani držav EU v veliki meri bolj mobilni in v posamezni državi ostanejo krajše obdobje (od šestih mesecev do dveh let) (Collett 2013, 2). Poleg tega naj bi načeloma imeli državljani držav EU

zaradi siceršnjega obsega pravic boljše izhodišče za integracijo v primerjavi z državljanji držav nečlanic EU, zaradi česar prvoomenjeni naj ne bi potrebovali posebnih oblik pomoči. Dejansko pa se tudi državljanji držav EU soočajo z enakimi izzivi v procesu učenja jezika ter spoznavanja delovanja družbenega sistema in družbenih norm kot drugi priseljenci.

7 Zaključna razmišljanja

Osnovni namen integracijskih programov naj bi bil omogočanje priseljenecem, da pridobijo znanje in veščine, potrebne za čimprejšnjo vključitev v ekonomsko, kulturno in družbeno življenje države sprejema. Zgodnje opolnomočenje priseljencev zmanjšuje možnost marginalizacije in postopnega oblikovanja deprivilegiranih skupnosti (International Centre for Migration Policy Development 2005). Cilj integracijskih programov naj torej ne bi bil transformacija kulturnih identitet priseljencev oziroma izvajanje asimilacije, temveč naj bi šlo za ohranjanje raznolikosti ob hkratnem zavezovanju ključnim vrednotam države sprejema, predvsem pa za omogočanje funkcionalnega delovanja priseljenca. Do zdaj sicer maloštevilne raziskave o tem, kakšen je učinek integracijskih programov na posamezne dimenzije integracijskega procesa (na primer politična participacija, vključenost na trg dela, identitetna pripadnost), kažejo, da je njihov vpliv majhen ali pa ga ni (Mouritsen et al. 2019, 605). Poleg tega uspešno opravljeni integracijski programi ne kažejo na pripravljenost priseljenca, da se vključi v državo sprejema, oziroma stopnje njegove integracije, so zgolj pokazatelj tega, da je priseljenec usvojil določena znanja.

Tudi v Sloveniji ni objavljene nobene celovite, uradne evalvacije izvajanja in učinkovitosti integracijskih programov, ki bi vključevala jasno opredeljene cilje in namen integracijskih programov ter doseganje le-teh. Kaže se, da razvoj integracijskih programov v Sloveniji v veliki meri sledi minimalnim zahtevam in pričakovanjem EU, manj pa je utemeljen na potrebah priseljencev oziroma argumentih, ki izhajajo iz slovenske migracijske politike. Različni akterji že vrsto let opozarjajo na pomanjkljivosti uresničevanja integracijskih programov. Na primer na to, da so brezplačni tečaji slovenskega jezika omejeni na določene skupine priseljencev. Do teh tečajev bi lahko bili upravičeni tudi državljanji držav EU in državljanji držav nečlanic EU, ki bivajo v Sloveniji krajši čas. Nevladne organizacije na to opozarjajo že od leta 2010. Kot so izpostavile, je dostop do integracijskih programov (kot na primer pridobivanje različnih informacij, spoznavanje družbe, kulture, navad itd., jezikovnih tečajev, podpore pri iskanju nastanitve in zaposlitve) pomemben za vse priseljence, za njihovo uspešno delo in življenje v Sloveniji, ne nazadnje tudi za sezonske

delavce, ki imajo dovoljenje za začasno prebivanje za dobo, krajšo od enega leta. Tehtna pomanjkljivost obstoječih integracijskih programov je še majhen obseg ur tečaja slovenskega jezika. Tudi za pridobitev osnovnega znanja slovenskega jezika je 180 ur tečaja (to je največ, kar brezplačno pripada državljanom držav nečlanic EU, in še to ne vsem) relativno malo, še zlasti je to malo za govorce neslovanskih jezikov. Za primerjavo naj dodamo, da integracijski tečaj v Nemčiji vključuje 600 ur učenja jezika (300 ur za osnovno raven in 300 ur za nadaljevalno raven) in običajno 60 ur orientacijskega programa, pri čemer udeleženci plačajo delno ceno tečaja (The Federal Government, Integration courses). Izboljšati bi veljalo tudi sam izbor izvajalcev teh programov. Trenutno se izvajalci izbirajo na razpisu, pogodbe se z izvajalci podpišejo za dve leti. Izvajalcem integracijskih programov bi morali omogočiti večletno pravico (vsaj od tri do pet let) do izvajanja teh programov. S tem bi se zagotovila nekoliko stabilnejša izvedba v posameznih lokalnih okoljih. Predvsem pa bi bilo dobro omogočiti tečaje slovenskega jezika tudi na višjih ravneh, pri čemer bi udeleženci sofinancirali udeležbo v tečajih slovenščine, višjih od osnovne ravni (Ahačič et al. 2018). V primeru, da zahtevi po znanju jezika in poznavanju slovenske družbe postaneta del slovenske migracijske oziroma integracijske politike, bi morali imeti priseljenci na razpolago učinkovite integracijske programe, ki bi upoštevali njihove pretekle izobraževalne izkušnje, jezikovne potrebe in zmožnosti.

Nova Strategija Vlade Republike Slovenije na področju migracij (2019) kaže, da bo verjetno tudi Slovenija sledila ostalim evropskim državam, v katerih je obvezna udeležba v integracijskih programih (oziroma znanje jezika države sprejema in poznavanje družbe sprejema) pogoj za prvo podaljšanje dovoljenja za prebivanje, oziroma državam, ki organizirajo predintegracijske programe v državah izvora. V omenjeni strategiji je kot razlog za te spremembe navedeno dejstvo, da se Slovenija sooča s problemom zagotavljanja zadostne delovne sile, ki nastaja zaradi naraščajočega povpraševanja po delovni sili in demografskih sprememb, kot sta staranje prebivalstva oziroma zmanjševanje števila delovno sposobnega prebivalstva. To pa zahteva poleg aktivacije domačih neizkoriščenih kapacitet na trgu dela še aktivno migracijsko politiko z ustreznimi ukrepi vključevanja priseljencev v družbo ter spodbujanja priseljevanja določene delovne sile. Na podlagi tega lahko sklepamo, da načrtovane spremembe v uresničevanju integracijskih programov ne nastajajo zaradi želje po učinkovitejši ali uspešnejši integraciji priseljencev, temveč predvsem v želji po selekciji »ustreznih« priseljencev, kar pa naj ne bi bil osnovni namen integracijskih programov. Pred spremembami modela integracijskih programov bi bilo smotno opraviti analizo učinkovitosti in vpliva obstoječih integracijskih programov ter razmisliti o tem, kaj bi načrtovane spremembe dejansko pomenile za uresničevanje slovenske integracijske politike.

Literatura in viri

- Ahačič, K., Dobrovoljc, H., Doupona Horvat, M., Gliha Komac, N., Hojnik, J., Huber, D., Jakšič Ivačič, Ž., Juhart, M., Kogovšek, D., Kovač, P., Kranjc, S., Kržišnik, E., Ledinek, N., Lengar Verovnik, T., Lipec Stopar, M., Mirtič, T., Nidorfer Šiškovič, M., Pavlič, M., Podbevšek, K., Poznanovič, M., Romih, M., Smole V., Smolej, M., Snoj, M., Šorli, M., Štumberger, S., Hotimir, T., Vandal K., Vižintin, M. A., Vogel, J., Žagar, M., Žavbi Milojevič, N., Žele, A., Žganec Gros, J., Žolgar Jerkovič, I., 2018. *Pravna ureditev in programski dokumenti o jezikovni rabi in praksah jezikovnih uporabnikov v Republiki Sloveniji in uporabnikov slovenskega jezika v sosednjih državah in po svetu*. Komac Gliha, N. in Kovač, P. (ur.), 2018. ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Založba ZRC, Ljubljana.
- Andragoški center Slovenije Republike Slovenije, 2011. *Program izobraževanja za priseljence v Sloveniji. Začetna integracija priseljencev*. Ljubljana, file:///C:/Users/mmojca/Downloads/2011-01-3651-2009-01-1060-npb1-p2.pdf (dostop 8. 6. 2020).
- Andragoški center Republike Slovenije, 2016. *Izobraževalni program Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov (z dodatkom za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito)*. Ljubljana, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Dolgan/Opismenjevanje_cistopis_koncen-MIZS_29_8_16.pdf (dostop 18. 1. 2019).
- Bešter, R., 2009. Integracijski programi za priseljence v izbranih državah Evropske unije. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 59, 40–63.
- Carrera, S., 2006. *A Comparison of Integration Programmes in the EU: Trends and Weaknesses*. Challenge Papers, No. 1/March 2006, file:///C:/Users/mmojca/Downloads/1310.pdf (dostop 8. 6. 2020).
- Collett, E., 2013. *The Integration Needs of Mobile EU Citizens: Impediments and Opportunities*. Brussels: Migration Policy Institute Europe.
- Cross, K. P., 1981. *Adults as Learners. Increasing Participation and Facilitating Learning*. Jossey-Bass, San Francisco.
- Ferbežar, I. in Pirih Svetina, N., 2000. *Slovenščina za tujce, Program*. Andragoški center Slovenije, Ljubljana, http://programoteka.acs.si/PDF/slo_za_tujce.pdf (dostop 14. 7. 2020).
- Font, J. in Méndez, M., 2013. Introduction: The Methodological Challenges of Surveying Populations of Immigrant Origin. V J. Font, in M. Méndez (ur.) *Surveying Ethnic Minorities and Immigrant Populations. Methodological Challenges and Research Strategies*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Garibay Montserrat, G. in De Cuyper, P., 2013. *The Evaluation of Integration Policies Across the OECD: a Review*. Steunpunt Inburgering en Integratie, Antwerpen.
- Goodman, S. W., 2010. Integration Requirements for Integration's Sake? Identifying, Categorising and Comparing Civic Integration Policies. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36, 5, 753–772.
- Informacije za tujce, <https://infotujci.si/> (dostop 20. 8. 2020).

- International Centre for Migration Policy Development, 2005. *Integration Agreements and Voluntary Measures Compulsion or Voluntary Nature – Comparison of Compulsory Integration Courses, Programmes and Agreements and Voluntary Integration Programmes and Measures in Austria, France, Germany, the Netherlands and Switzerland*. International Centre for Migration Policy Development, Dunaj, http://research.icmpd.org/fileadmin/Research-Website/Publications/Final_INTI_Report_electronic_version.pdf (dostop 28. 7. 2020).
- Jug Došler, A. in Zagmajster, M., 2018. Usposabljanje izvajalcev, ki izvajajo program Začetna integracija priseljencev (ZIP), prispevek na strokovnem posvetu *Kako se izkušnja begunstva dotika naših življenj: kako naj se odzovemo izobraževalci?* Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana, http://www.andragosko-drustvo.si/wp-content/uploads/2018/03/Posvet_ADS_2018_dr_Anita_Jug_Dosler_in_mag_Margerita_Zagmajster.pdf (dostop 28. 7. 2020).
- Medved, F., 2020. Slovenska politika integracije – »od prvih do tretjih državljanov«. V M. Medvešek in R. Bešter (ur.) *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani? Integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 20–46.
- Medvešek, M., Bešter, R. in Pirc, J., 2019. *Izzivi integracije priseljencev in razvoj integracijske politike v Sloveniji, DS4 – identifikacija percepcij priseljencev o integraciji, zbirnik: priseljenci*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Ministrstvo za notranje zadeve, 2020. Podatki glede uresničevanja integracijskih programov v Republiki Sloveniji. Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo, 21. 9. 2020, št. 214-591/2020/2 (1311-13), interno gradivo.
- Mouritsen P., Jensen, K. K. in Larin, J. S., 2019. Introduction: Theorizing the Civic Turn in European Integration Policies. *Ethnicities* 19 (4), 595–613.
- Odredba o izobraževalnem programu za odrasle Sloveščina za tujce*. Uradni list RS 113 (2000).
- Odredba o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Začetna integracija priseljencev (ZIP)*. Uradni list RS 57 (2011).
- Odredba o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Sloveščina kot drugi in tuji jezik*. Uradni list RS 6 (2015).
- Odredba o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Sloveščina kot drugi in tuji jezik*. Uradni list RS 78 (2020).
- Odredba o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Opismenjavanje v sloveščini za odrasle govorce drugih jezikov (z dodatkom za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito)*. Uradni list RS 56/2016.
- OECD/EU, 2018. *Settling In 2018: Indicators of Immigrant Integration*. OECD Publishing, Paris/European Union, Brussels, <https://doi.org/10.1787/9789264307216-en> (dostop 20. 8. 2020).
- Penninx, R., 2013. *Research on Migration and Integration in Europe: Achievements and Lessons*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Poročilo o delu Urada za migracije*, 2018. Za leto 2017. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo, Ljubljana.

- Poročilo o delu Direktorata za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo za leto 2012, 2013. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo, Ljubljana.
- Poročilo o izvajanju akcijskih načrtov za jezikovno izobraževanje in za jezikovno opremljenost, sprejetih na podlagi Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, za leto 2018, 2019. Medresorska delovna skupina za spremljanje izvajanja jezikovne politike Republike Slovenije, Vlada Republike Slovenije, številka: 61400-2/2019/4, 27. 6. 2019, <http://www.jezikovna-politika.si/wp-content/uploads/2019/09/Porocilo2018.pdf> (dostop 23. 7. 2020).
- Preživetvena raven za slovenščino – za potrebe programa Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov, 2016. Posodobitev in prilagoditev dokumenta Preživetvena raven v slovenščini, ki je nastal v okviru evropskega projekta SOC-RATES – LINGUA 2 TiPS – Testing in Polish and Slovene v letu 2004. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik, Ljubljana, https://centerslo.si/wp-content/uploads/2016/07/IC_Prezivetvena_2016.pdf (dostop 15. 7. 2020).
- Reichel, D. in Morales, L., 2017. Surveying Immigrants Without Sampling Frames – Evaluating the Success of Alternative Field Methods. *Comparative Migration Studies*. 5, 1, <https://doi.org/10.1186/s40878-016-0044-9>.
- Rocca, L., Hamnes Carlsen, C. in Deygers, B., 2020. *Linguistic Integration of Adult Migrants: Requirements and Learning Opportunities*. Report on the 2018 Council of Europe and ALTE Survey on Language and Knowledge of Society Policies for Migrants. Council of Europe, Strasbourg.
- Slovenian Institute for Adult Education, 2008. *The Development and State of the Art of Adult Learning and Education (ALE)*. National report of Slovenia, https://arhiv.acs.si/porocila/CONFINTEA_VI_National_Report_of_Slovenia.pdf (dostop 19. 8. 2020).
- Slovenščina kot drugi in tuji jezik. Izobraževalni program za odrasle, 2020. Ljubljana, https://arhiv.acs.si/programoteka/Slovenscina_kot_drugi_in_tuji_jezik_2020.pdf (dostop 14. 7. 2020).
- Stoop, I. A., 2005. *The Hunt for the Last Respondent. Non-response in Sample Surveys*. The Hague: Social and Cultural Planning Office.
- Strategija Vlade Republike Slovenije na področju migracij, 2019. Medresorska delovna skupina. Ministrstvo za notranje zadeve, Ljubljana, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNZ/SOJ/STR17072019.pdf> (dostop 27. 3. 2020).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije, 2019. *Od 250.000 prebivalcev Slovenije s prvim prebivališčem v tujini se jih je 38 % k nam priselilo v zadnjih 10 letih*, 12. december 2019, posebna objava, <https://www.stat.si/StatWeb/PDF/PrikaziPDF.aspx?id=8554inlang=sl> (dostop 27. 7. 2020).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije, 2020a. *Meddržavne selitve po državi državljanstva in spolu, Slovenija, letno*, https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/10_Dem_soc__05_prebivalstvo__40_selitve__05_05N10_meddrzavne/05N1008S.px/ (dostop 27. 7. 2020).

- SURS – Statistični urad Republike Slovenije, 2020b. *Priseljeni prebivalci, stari 15 ali več let, po izobrazbi, državljanstvu, starostnih skupinah, spolu, Slovenija, letno*, https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/10_Dem_soc__05_prebivalstvo__40_selitve__15_05N31_soc_ek_znac_prisel/05N3105S.px/ (dostop 19. 8. 2020).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije, 2020c. *Meddržavne selitve po starostnih skupinah, državljanstvu in spolu, Slovenija, letno*, https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/10_Dem_soc__05_prebivalstvo__40_selitve__05_05N10_meddrzavne/05N1006S.px/table/tableViewLayout2/ (dostop 19. 8. 2020).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije, 2020d. *Osnovne skupine prebivalstva po starosti in spolu, Slovenija, polletno*, https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/10_Dem_soc__05_prebivalstvo__15_sestava_preb__05_05E10_drzavljanstvo/05E1004S.px/table/tableViewLayout2/ (dostop 20. 8. 2020).
- The Federal Government, *Integration Courses*, <https://www.make-it-in-germany.com/en/living-in-germany/german/integration-courses/> (dostop 28. 7. 2020).
- Uredba o integraciji tujcev*. Uradni list RS 65 (2008).
- Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o integraciji tujcev*. Uradni list RS 86 (2010).
- Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije*. Uradni list RS 70 (2012) in 58 (2016).
- Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito*. Uradni list RS 72 (2017).
- Vrečer N., Možina, E., Svetina, M., Žalec, N., Javrh, P. in Zihlerl T., 2008. *Izobraževanje in usposabljanje migrantov v Sloveniji*. Poročilo raziskovalnega projekta. Andragoški center Republike Slovenije. Ljubljana, https://arhiv.acs.si/porocila/Izobrazevanje_in_usposabljanje_migrantov_v_Sloveniji.pdf (dostop 17. 7. 2020).
- Zakon o državljanstvu Republike Slovenije*. Uradni list RS, 1 (1991-I), 30 (1991-I, NPB1), 38 (1992), 61 (1992 – odl. US), 61 (1992 – odl. US), 13 (1994), 59 (1999 – odl. US), 96 (2002), 7 (2003), 127 (2006), 24 (2007) 40 (2017).
- Začetna integracija priseljencev (ZIP)*, 2011. Program izobraževanja za priseljence v Sloveniji. Ljubljana, <https://arhiv.acs.si/programoteka/ZIP.pdf> (15. 7. 2020).
- Zakon o izobraževanju odraslih*. Uradni list RS 6 (2018).
- Zakon o mednarodni zaščiti*. Uradni list RS 16 (2017– UPB).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o tujcih predlog*. EVA 2018-1711-0004. Republika Slovenija eUprava, <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=9555> (dostop 1. 9. 2020).
- Zakon o tujcih*. Uradni list RS 61 (1999).
- Zakon o tujcih*. Uradni list RS 1 (2018 – UPB), 9 (2018 – popr.) in 62 (2019 – odl. US).
- Zakon o urejanju trga dela*. Uradni list RS 80 (2010), 40/12 – ZUJE, 21 (2013), 63 (2013), 100 (2013), 32 (2014), 47 (2015), 55 (2017), 75 (2019) in 11 (2020).
- Zakon o zdravstveni dejavnosti*. Uradni list RS 23 (2005) – UPB, 15 (2008), 23 (2008), 58 (2008), 77 (2008), 40 (2012), 14 (2013), 88 (2016), 64 (2017), 1 (2019), 73 (2019) in 82 (2020).
- Zakon o zdravniški službi*. Uradni list RS 72 (2006) – UPB, 15 (2008), 58 (2008), 107 (2010), 40 (2012), 88 (2016), 40 (2017), 64 (2017), 49 (2018) in 66 (2019).

Development of Civic Integration Programmes in Slovenia

Abstract

An increasing number of countries are complementing their integration policies with civic integration programmes that have emerged in response to concerns about the success of immigrant integration. The number of countries that make certain rights conditional on immigrant participation in civic integration programmes is also increasing. However, there are significant differences between the countries in terms of the content and manner of implementation of civic integration programmes. The chapter presents the development, content and implementation of civic integration programmes in Slovenia and the attitudes of immigrants towards such. In the last two decades, civic integration programmes have undergone some changes since their introduction. If initially, Slovene language courses were intended for foreign nationals who had been residing in Slovenia for a longer period of time, they are now open to third country nationals who have a temporary residence permit valid for at least one year. Yet not all third country nationals are entitled to the same scope of civic integration programmes. This depends, in particular, on the type of residence permit they have and on the duration of their stay in Slovenia. Looking at the data on net migration from abroad for 2011–2018 only, the number of participants in civic integration programmes is low. On the other hand, the results of an online survey conducted among immigrants show that they consider the knowledge of the Slovene language as the most important factor for integration into the Slovene society. Various forms of civic integration programmes were also assessed positively. Likewise, it turned out that the respondents who learned Slovene in a free language course (initial immigrant integration course) rated their knowledge of Slovene lower than the respondents who learned Slovene elsewhere (e.g. in the education system, at work, among friends), which is probably due to the modest number of hours of the course that takes place under the civic integration programme. If Slovenia is to follow the countries where knowledge of the language of the host country is a requirement for the first renewal of the residence permit, immigrants need to have access to effective language courses that take into account their past educational experience, language needs, and skills.

Keywords: integration, integration policy, civic integration programmes, third country nationals, initial immigrant integration course, Slovene language